

نشست نقد و بررسی الگوی عملیاتی برنامه درسی الکترونیکی و تلفیقی

جلسه نقد و بررسی الگوی عملیاتی برنامه درسی الکترونیکی و تلفیقی با حضور دکتر حسن ملکی رئیس سازمان پژوهش، دکتر علی محبی معاون برنامه ریزی درسی و تولید بسته های تربیت و یادگیری، دکتر واحدی سرپرست تیم طراح الگو، سایر اعضای تیم طراحی و دیگر مسئولان سازمان پژوهش در تاریخ دوشنبه ۶ مهر برگزار شد.

تولید محتوای الکترونیکی، کاری اساسی است

در ابتدای جلسه دکتر حسن ملکی گفت: کار بسیار مهم تولید محتوای الکترونیکی که در این جلسه یک معرفی می شود کاری است که باید چند سال پیش انجام می شد. شاید اقداماتی در گذشته شروع شده، لکن به جایی نرسیده است. بنده همان ابتدا از آقای محمدی، مدیر کل محترم دفتر انتشارات و فناوری آموزشی تقاضا کردم که برای این مسئله فکری کنند. اگر این دفتر بتواند این کار را به درستی انجام دهد، گویی که جوهر کار خود را به نمایش گذاشته است، چون این کار، کار ریشه ای و اساسی است. ایشان هم بعد از مشورتی که با هم داشتیم این کار را به عهده جناب آقای دکتر واحدی قرار دادند که بنده از ایشان و افرادی که با ایشان در این کار همکاری کرده اند صمیمانه تشکر می کنم.

وی افزود: این نشست شاید معرفی مقدماتی است تا تعاملی بین اعضای جلسه و جناب آقای دکتر واحدی به عمل بیاید و ایشان با یک جمع بندی بتوانند کارشان را به شکل کامل تر ارائه دهند.

شیوه های مختلف اتخاذ تصمیمات در سازمان پژوهش

دکتر ملکی با بیان این که تصمیمات در سازمان پژوهش در حالت های مختلف اتخاذ می شود، اظهار داشت: یک حالت این است که ما کاری به این مهمی و امثال این کار را صرفاً با مباحث کارشناسی مرسوم و معمول خودمان انجام بدهیم. یعنی چند

نفر دور هم جمع شویم و با هم گفت‌وگو کنیم و از قبل گفت‌وگو به یک طرح یا الگو برسیم. منتها با جلسات کارشناسی نمی‌شود به الگو رسید. جلسات کارشناسی این مقدار ظرفیت را ندارد که مولد مدل باشد. می‌تواند منشأ یک ایده باشد. پس اگر در کار به بحث کارشناسی اکتفا بشود خروجی کار چندان قوی نخواهد بود، در عین این که بحث کارشناسی حدی از مطلوبیت را به طور طبیعی دارد.

وی ادامه داد: سطح دوم کار این است که ما بیاییم الگو و کارمان را براساس یک تحقیقی که دیگران انجام داده‌اند؛ بنا کنیم. این مرحله از مرحله اول برتر و بالاتر است چون مبتنی بر یک تحقیق است و آن تحقیق هم تحقیق مفیدی است، اما بنای ما بر روی نقشه‌ای است که دیگران طراحی کرده‌اند. چه بسا که درصدی از مطلوبیت هم در آن نقشه و مدل باشد، اما کار ما مبتنی بر تحقیقی است که دیگران انجام داده‌اند. اتقان این مدل از حالت اول که کار کارشناسی صرف است قطعاً بیشتر است چون به هر حال بر یک تحقیقی مبتنی است، ولو اینکه آن تحقیق متعلق به ما نباشد.

رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی عنوان کرد: سطح سوم کار این است که مدل ما مبتنی بر فرا تحلیل باشد. یعنی چند تحقیق را بررسی کنیم و فرا تحلیل بکنیم و از یافته‌های آن‌ها به یک ترکیب برسیم و الگوی خودمان را بر آن ترکیب بنا بنهیم. اعتبار این حالت بالاتر است. الگوی متخذ از یک نگاه ترکیبی به چند تحقیق می‌تواند معتبرتر باشد. اما سطح عالی کار این است که ما در زمین خود بنا درست کنیم. یعنی زمین مال ما باشد و نقشه هم مال خودمان باشد و با آن نقشه بر روی زمین خود خانه درست کنیم، نه در زمین دیگران. این حالتی است که خودمان مسئله را تعریف کنیم و برای پاسخ به آن مسئله طرح تحقیق داشته باشیم و آن طرح تحقیق را یک تیم با صلاحیت به انجام برسانند و از حاصل آن تحقیق به یک مدلی برسیم. این حالت برترین و مطمئن‌ترین حالت است زیرا تحقیق را خودمان انجام داده‌ایم و تحقیق هم بر پایه یک مسئله‌ای است که آن را قبلاً تعریف کرده‌ایم، فلذا مدل ما یک مدل طبیعی می‌شود، مانند نوزادی که به طور طبیعی از مادری متولد می‌شود.

دکتر ملکی افزود: کاری که آقای دکتر واحدی انجام داده‌اند الحمدلله از نوع چهارم است. یعنی مسئله را تعریف کرده‌ایم و تعریف کرده‌اند و بر آن پایه طرح تحقیقی نوشته‌اند و بررسی شده و تحقیقی انجام داده‌اند و بعد از آن تحقیق به یک مدل و الگو رسیده‌اند.

شکل گیری الگوی عملیاتی برنامه درسی الکترونیکی و تلفیقی

در ادامه نشست، دکتر واحدی در گزارشی در رابطه با الگوی عملیاتی برنامه درسی آموزش مجازی، گفت: عنوان گزارش ما که بیش از ۴۰۰ صفحه است، "طراحی الگوی عملیاتی برنامه درسی الکترونیکی و تلفیقی برای نظام برنامه درسی جمهوری اسلامی ایران" است. بنده توفیق داشتم که مسئول هماهنگ کننده این کار با همکاری یک تیم علمی باشم. تیم علمی که این کار را انجام دادند اساتیدی از دانشگاه‌های مختلف با تخصص‌های تکنولوژی آموزشی و برنامه‌ریزی درسی هستند.

وی درباره طراحی الگوی عملیاتی برنامه درسی الکترونیکی و تلفیقی گفت: مسئله از اینجا شکل گرفت که ما در یک دوران بحرانی در حوزه آموزش قرار داریم و خواسته یا ناخواسته کمبودهای نظام آموزشی و نظام برنامه‌ریزی ما، خودش را در دوران همه‌گیری نشان داد. این شرایط باعث شد که خیلی سریع به این فکر بیافتیم که باید کاری کرد و طرحی در انداخت. در دورانی هستیم که نقش فناوری‌ها در نظام‌های تعلیم و تربیتی و نظام‌های برنامه‌ریزی دنیا کاملاً پیدا و موثر است، لذا نداشتن یا به طور ناقص تلاش کردن پیرامون برنامه درسی یادگیری الکترونیکی در نظام آموزش و پرورش کشور حقیقتاً در شأن نظام تعلیم و تربیتی ما نبوده و نیست و باید از این عقب‌ماندگی قدری کاست و به مرزهایی رسید که در حوزه دانش برنامه درسی و تکنولوژی آموزشی مورد استفاده است.

روند طراحی الگوی آموزش الکترونیکی

واحدی بیان کرد: وقتی عنوان "الگوی عملیاتی" را به کار می‌بریم منظورمان آن مدلی است که در آن عناصر برنامه درسی مختص یادگیری الکترونیکی معین شده‌اند و روابط بین این عناصر مشخص، تبیین و تشریح شده‌اند. وقتی می‌گوییم برنامه درسی الکترونیکی، منظورمان آن نوع از برنامه درسی است که به کمک فناوری‌های نوین ارتباطی و در بستر اینترنت و به کمک نرم‌افزارها و پلتفرم‌های مخصوص ارائه درس با تأکید بر فضای وب ارائه می‌شود. وقتی می‌گوییم برنامه درسی تلفیقی، منظورمان ترکیبی از مدل‌های حضوری و غیر حضوری آموزش است.

وی درباره روند طراحی الگوی مزبور عنوان کرد: کار ما به لحاظ روش شناسی در چند مرحله شکل گرفت. بعد از مطالعات نظری، چهار یا پنج جلسه خیلی جدی با حضور صاحب نظران داخل سازمان و اساتید محترم را در گروه های کانونی داشتیم تا به عناصر اصلی برنامه درسی یادگیری الکترونیکی برسیم. اساتید مستحضر هستند که نظریه های مختلفی درباره عناصر برنامه درسی داریم اما عمده آن هایی که وجود دارد مختص برنامه درسی حضوری هستند. بنابراین باید الگویی را طراحی می کردیم که عناصرش اختصاصاً برای لرنینگ (خوانداری) باشند.

واحدی اظهار داشت: بعد از بررسی های زیاد به یک مدل رسیدیم، مدلی که ۶ عنصر دارد و در میانه و متن آن مفهومی قرار گرفته به نام برنامه درسی ملی. ما به این نتیجه رسیدیم که برنامه درسی ملی با همه ویژگی هایی که دارد همان منطقی است که باید سایر عناصر برنامه درسی خودشان را با آن تنظیم کنند. هدف، محتوا، عوامل انسانی، فناوری، راهبرها و فعالیت های یادگیری و سنجش و ارزیابی، عناصری هستند که از میان مجموعه عناصری که در دیدگاه ها و نظریه ها وجود دارد، ۶ عنصر اصلی این مدل را شکل داده اند. ما برای تمام عناصر و زیر عناصر یک جدول را طراحی کرده ایم تا بتوانیم از عملیاتی بودن الگو دفاع کنیم. ما دو مزیت الکترونیکی و ترکیبی بودن را هر عنصر و زیر عنصر در نظر گرفته ایم.

داشتن نگاه جهادی دلیل اصلی ورود به این اقدام بزرگ

واحدی اظهار داشت: نگاه ما از نظر ورود ساختاری و مالی به این کار نگاه جهادی بوده است. من و همه عزیزانی که همکاری کردند از همان اول گفتیم که یک مأموریت و یک وظیفه اجتماعی نسبت به نظام تعلیم و تربیت کشور داریم. الان آموزش در بحران است و ما باید نقش خودمان را به قدری که می توانیم ایفا کنیم. به همین خاطر بود که دوستان به این مسئله ورود کردند. ان شاء الله کار تکمیل می شود و به جایی خواهد رسید که بتوانیم به جرأت از آن دفاع کنیم، به قدری که مورد استفاده نظام تعلیم و تربیت مان قرار بگیرد.

قدردان دوستان هستیم

در ادامه این جلسه دکتر محبی اظهار داشت: به کاری که آقای دکتر واحدی عزیز و دوستان انجام داده‌اند خیلی نمی‌شود خدشه علمی وارد کرد. این که دوستان بدون چشمداشت کار کرده‌اند برای من زیبا بود. بالأخره در دنیای امروزی کمتر پیدا می‌شود که یک تیم بخواهد کاری را بدون تعیین کردن مابه‌ازا انجام بدهند. شاید باور نکنید که کار تمام شده و دارد ارائه می‌شود ولی بحث مابه‌ازای این کار هنوز به سرانجام نرسیده است. البته سازمان قدر دوستان را می‌دادند و ان شاءالله در حد وسعش جبران خواهد کرد، اما باید در نظر گرفت که دوستان بدون این که قراردادی باشد دور هم جمع شدند و این طرح را ارائه کردند. این خودش برای ما یک الگو است که کارها را این گونه جهادی و با خلوص نیت پیش ببریم.

شناسایی مخاطبان طرح؛ اولویت اول

معاون برنامه‌ریزی درسی و تولید بسته‌های تربیت و یادگیری گفت: شاید اگر این کار قبلاً آماده می‌شد اکنون با آسیب کمتری مواجه می‌شدیم و به بحران در تعلیم و تربیت عمومی و تعلیم و تربیت تخصصی و دانشگاهی بر نمی‌خوردیم. نکته‌ای که در مورد کار ارائه شده به نظر می‌رسد این است که ما باید ببینیم مخاطب ما در این طرح کیست؟ آیا مخاطب ما معلمان سراسر کشور هستند؟ آیا مخاطب ما برنامه‌ریزان سازمانی و مجریان ستادی هستند؟ اسم طرح ما الگوی عملیاتی است و الگوی عملیاتی الگویی است که کاملاً قابلیت پیاده شدن و اجرا را دارد. در طرح ارائه شده یک سری ویژگی برای معلمان در نظر گرفته شده است که باید ببینیم الان چند درصد از معلمان ما این سواد تخصصی را دارند که بتوانند این الگو را پیاده کنند. اگر قبول کنیم که درصد کمی از معلمان این سواد را دارند باید ببینیم برای بقیه می‌بایست چه کار کنیم.

وی افزود: به هر حال این الگو باید اکثریت جامعه مخاطبان ما را پوشش بدهد و برای اقلیتش کارهای دیگری انجام بدهیم. این یک سوال جدی است که اگر یک سری ویژگی‌ها را برای معلمان در نظر گرفته‌ایم (که من بعید می‌دانم آن را در زمان کوتاه بتوانیم محقق کنیم) آیا به الگوی عملیاتی ما یک مقدار خدشه وارد نمی‌شود؟ باید ببینیم چه کاری می‌توانیم انجام بدهیم که این الگو را در فضای تعلیم و تربیت امروزی پیاده کنیم.

پیشنهاد ارائه این طرح در شورای معاونین وزارتخانه

سپس دکتر محبی پیشنهاد عرضه الگوی یاد شده در شورای معاونین وزارت آموزش و پرورش را مطرح کرد و گفت: به نظر من این طرح قابلیت ارائه در سطح وزارتخانه را دارد. این طرح فقط به سازمان پژوهش و برنامه ریزی اختصاص ندارد و به عنوان دستاورد سازمان می تواند در شورای معاونین ارائه شود، که شاید خود وزارتخانه بتواند کمک کند که بخشی از کاستی هایی که من عرض کردم در یک فرآیند زمانی رفع شود.

رعایت بیشتر اصول برنامه درسی ملی در الگوی عملیاتی برنامه آموزشی الکترونیکی

افشار بهمنی، مدیر کل برنامه ریزی درسی و بسته های تربیت و یادگیری دفتر آموزش های فنی و حرفه ای و کاردانش نیز گفت: بعضی از اصولی که در برنامه درسی ملی به آن پرداخته شده است را در این طرح ندیده ام. مثلاً اهداف بر اساس حوزه های تربیت یادگیری یازده گانه بررسی نشده است و یا به عناصر و ساحت هایی که ما در برنامه درسی ملی داریم چندان دقیق پرداخت نشده است. کمبود دیگری که احساس کردم این است که زمان تدریس مشخص نشده است. ما اکنون کلاس های مجازی ۳۵ دقیقه ای را داریم. در این طرح هم باید مشخص شود که اگر یک مطلب یا محتوا قرار است آموزش داده شود باید در چه زمانی این اتفاق بیفتد.

بهمنی افزود: آقای محبی فرمودند که ما این طرح را در سطح وزارتخانه اجرا کنیم. ما به لحاظ اجرایی سامانه رشد را داریم که باید ببینیم مباحث مطرح شده در الگوی عملیاتی برنامه درسی الکترونیکی در سامانه رشد چقدر قابلیت اجرایی دارد. بحث دیگر سامانه شاد است. بسیاری از مباحثی که در طرح ما مطرح شده باید به بحث محتوای الکترونیکی برسد. ما باید ببینیم این مسائلی که دوستان زحمت کشیدند و ارائه دادند چقدر امکان اجرا در سامانه شاد را دارد.

رضا خیرآبادی، سرپرست حوزه تربیت و یادگیری زبان های خارجی سازمان پژوهش نیز بیان کرد: مسئله ای که ما خیلی با آن درگیر هستیم بحث عدالت آموزشی است. به نظر من این موضوع در انواع مختلف مدارس شاید دارد به یک شکاف تبدیل می شود. بعضی از مدارس به دلیل امکاناتی که دارند از بسترها و پلتفرم های خیلی قوی و خوبی استفاده می کنند و برخی دیگر

این حداقل‌ها را ندارند. حتماً دوستانی که الگوی عملیاتی برنامه درسی الکترونیکی را ارائه داده‌اند به این موضوع توجه داشته‌اند و می‌توانند راه‌کارهایی را به ما ارائه بدهند که کلیت آموزش و پرورش بتواند از این شرایط استفاده کند و بحث رسیدن به عدالت آموزشی را در پیش بگیرد.

سپس محسن باهو مشاور رییس سازمان گفت: بحث یادگیری ترکیبی صرفاً یادگیری الکترونیکی نیست و خلط این موضوع می‌تواند سبب انحراف برداشت‌های متفاوت باشد. این می‌تواند دامنه‌اش از صفر تا صد، متغیر و شناور باشد. هم در محیط عملیاتی حضوری صد درصد و هم در محیط یادگیری صد درصد غیر حضوری. حالا این که چه معیاری باشد و چگونه بخواهد انتقال پیدا کند، صرفاً بستر، بستر الکترونیک نیست.

وی افزود: قرار نیست برنامه درسی جدیدی بیاید، بلکه قرار است منطق و اساس کار در بستر برنامه درسی ملی مصوب، روش یادگیری را تجویز کند که این روش یادگیری بتواند عملیاتی باشد. پیشنهاد بنده این است که این زحمت خوب اگر منتج به یک بسته عملیاتی نشود شاید در اجرا دچار آسیب‌های جدی شود. خواهشمندم که دوستان دفاتر تألیف و دفتر انتشارات و فناوری و دوستان بحث معاونت آموزشی سازمان هم کمک بکنند که ما الگوی عملیاتی برنامه درسی آموزش الکترونیکی را در قالب یک بسته عملیاتی داشته باشیم تا این بسته عملیاتی به ما این امکان را بدهد که ما بتوانیم از آن به‌عنوان یک مدل بومی ایرانی استفاده کنیم.

در ادامه برخی از اعضای تشکیل دهنده جلسه بحث عملیاتی نبودن الگوی یاد شده را مطرح کردند که اعضای تیم طراحی الگو به موارد مطرح شده پاسخ دادند.

طوفانی‌نژاد، عضو تیم طراحی الگو گفت: اگر ما چه دلخواه و چه به ناچار وارد فضای یادگیری الکترونیکی شدیم، این فضا، این بستر و این محیط همراه با خودش یک سری نکات را دارد. شاید مهمترین نکته‌ی آن یادگیرنده محوری‌اش باشد. اگر ما وارد یک فضایی می‌شویم که می‌گوییم یک شبکه است، این شبکه از یک سری بازیگر تشکیل شده که این بازیگران در حقیقت یادگیرندگان هستند. ما شاید قبلاً یک سری تجویزها را انجام می‌دادیم و می‌گفتیم معلم چه کند و محتوا باید چه باشد ولی حالا باید از این سمت نگاه کنیم که یادگیرنده باید چه کار کند.

وی افزود: مجموعه فعالیت‌های یادگیرنده اگر در فضای یادگیری الکترونیکی درست طراحی شود خیلی بیشتر و سنگین‌تر است و آن کاری که انجام می‌دهد منجر به یادگیری عمیق‌تر هم می‌شود، ولو در مورد دروس عملی که برخی از دوستان به درستی به آن انتقاد کردند ولی قابل اجرا است.

سپس عضو دیگر تیم طراحی الگوی عملیاتی برنامه درسی الکترونیکی از عملیاتی بودن این الگو دفاع کرد و اظهار داشت که پیاده‌سازی این الگو نیاز به زیرساخت‌های زیادی دارد.

تفاوت برنامه درسی حضوری با غیر حضوری عمدتاً در مصادیق است نه در مفاهیم

در ادامه حسن ملکی جمع‌بندی خود از این نشست را مطرح کرد. رئیس سازمان پژوهش گفت: من اگر بخواهم ضرورت‌های اصلاح و تکمیل این کار را در سه کلمه بیان کنم و بعد آن‌ها را تفصیل بدهم باید اشاره کنم که عمق این کار باید بیشتر شود، دقت کار باید افزایش پیدا کند و تمایز این کار هم باید بیشتر شود. در واقع این کار باید از برنامه‌ریزی درسی غیر الکترونیکی و مرسوم متمایز شود.

حسن ملکی درباره صحبت‌های مطرح شده در این نشست اظهار داشت: عناصر تفاوت برنامه درسی حضوری با غیر حضوری عمدتاً در مصادیق است نه در مفاهیم. مفهوم هدف، مفهوم محتوا، مفهوم روش، مفهوم ارزشیابی و نقش مربی چه در برنامه درسی حضوری و چه در برنامه درسی غیر حضوری وجود دارد. آنچه که بین این دو متمایز است مصادیق این عناصر است نه خود این عناصر. به نظر بنده باید به این مسئله خیلی توجه کنیم. ما وقتی از نقش معلم حرف می‌زنیم، نقش معلم در برنامه‌ریزی درسی مرسوم وجود دارد و در برنامه درسی الکترونیکی هم هست، اما نوع اعمال نقش‌ها فرق می‌کند. یا مثلاً در مورد روش ما باید درباره روش‌های متناسب با آموزش مجازی حرف بزنیم.

رئیس سازمان پژوهش افزود: بنده اصلاً تأیید نمی‌کنم که برنامه درسی ملی در مرکزیت قرار بگیرد، گویی که جای منطق را در مدل اگر گرفته است. این صلاح نیست. برنامه درسی ملی یک فضای مفهومی، فکری، فلسفی و تربیتی است و ما در برنامه‌ریزی درسی مجازی باید نسبت این دو را با هم تعریف کنیم. برنامه‌ریزی درسی ملی یک دایره وسیع و برنامه‌ریزی مجازی یک دایره کوچک در دل آن است. یعنی برنامه‌ریزی درسی ملی محیط بر برنامه درسی مجازی هم هست، کما این که

محیط بر برنامه درسی غیر مجازی هم هست. اما وقتی برنامه ریزی درسی ملی را وسط قرار می دهیم گویی که می خواهیم بگوییم این هم یک عنصری است به مثابه همان عنصر منطبق در الگوی اکر. از این باید پرهیز کنیم.

ملکی اضافه کرد: البته به نظر من هیچ ایرادی ندارد که عنصر منطبق را هم اینجا بیاوریم، چون الگوی اکر و ۱۰ عنصری، خنثی است و بستگی دارد که شما آن را کجا به کار بگیرید. ما اتفاقاً خیلی راحت می توانیم در اینجا از عنصر منطبق حرف بزنیم. یعنی از چرایی جهت گیری حرف بزنیم. عنصر منطبق به ما می گوید چراها را پاسخ بگویید. لذا بنده پیشنهاد می کنم برنامه درسی از اینجا کوچ بکند و برود در یک موقعیت مبنایی قرار بگیرد.

رئیس سازمان پژوهش گفت: در بحث مبنایی یک سری مبانی مثل فلسفی، انسان شناسی و ارزش شناسی، مبنایی ثابت ما هستند. یعنی ما در آموزش الکترونیکی نمی توانیم سخنی بگوییم و تصمیمی بگیریم که مثلاً کرامت انسانی را خدشه دار کند. این خط قرمز ما است. ما این خطوط قرمز را از مبانی فلسفی، اعتقادی و امثالهم دریافت می کنیم. اما علاوه بر آن ها، یک مبانی خاص برنامه درسی مجازی وجود دارد به نام مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات. ما باید یک تحلیل عمیق از فناوری اطلاعات و ارتباطات داشته باشیم. رشته من تکنولوژی نیست ولی من مبانی درسی خوانده ام و همسایه دیوار به دیوار تکنولوژی هستم. از این رو احساس من این است که بعد فناوری که بعد اصلی است در این الگو بسیار ضعیف است و همین باعث شده که وجه تمایز این الگو با الگوهای حضوری چندان مشخص نشود. شاید روی این مبانی کار نشده است. اگر روی مبانی فناوری اطلاعات و ارتباطات کار می کردیم آن مبانی به ما دلالت هایی می داد که وجه تمایز این الگو با الگوی مرسوم و معمولی به خوبی متمایز می شد. در این الگو آن تمایز بسیار ضعیف است.

دکتر ملکی با اشاره به الگوی ارائه شده خاطر نشان کرد: در سازماندهی محتوا، بین رشته ای آمده موازی افقی و عمودی قرار گرفته است. مگر این ها موازی اند؟ بین رشته ای یکی از انواع روش ها و تکنیک های افقی است. ما در سازماندهی افقی انواعی داریم که یکی از آن ها بین رشته ای است. حالا این که بگوییم بین رشته ای و افقی، روا نیست. این یک مثال بود. دو، سه مورد دیگر هم بود که بنده آن ها را دیگر عرض نمی کنم.

الگوی عملیاتی برنامه درسی آموزش مجازی

رئیس سازمان پژوهش در ادامه بحث مخاطب و استفاده کننده الگوی عملیاتی برنامه درسی آموزش مجازی را مطرح کرد و گفت: این سوال مطرح است که کدام قشر باید از خروجی این تحقیق بهره‌برداری کند؟ برداشت خود من این است که مصرف کننده اولاً و بالذات همین کارشناسان سازمان پژوهش هستند. یعنی این‌ها باید براساس این الگو برنامه‌درسی الکترونیکی تولید کنند، که ما وعده داده‌ایم و مصمم هستیم که انشاءالله در سال ۱۴۰۰ برنامه درسی الکترونیکی تولید شود. اما آیا مخاطب این الگو معلمان نیز هستند یا نه؟ نمی‌دانم. این را باید در ضمن کار جواب داد. یعنی اگر معلمان هم بخواهند برنامه‌ریزی درسی با رویکرد کاهش تمرکز انجام بدهند آیا آن‌ها هم می‌توانند از این الگو استفاده کنند یا ظرفیت این الگو ظرفیت تک مخاطبی است و فقط برای کارشناسان است؟ البته من معتقدم که اگر ما فقط برای قشر کارشناسان کار را انجام بدهیم باز هم کلی کار کرده‌ایم چون ما در حال حاضر در اینجا خلأ داریم.

دکتر ملکی در پاسخ به پیشنهاد مطرح شده مبنی بر عرضه الگوی عملیاتی برنامه درسی آموزش مجازی در شورای معاونین آموزش و پرورش این چنین گفت: این خیلی عالی است اما عنایت داشته باشید که ما دیروز در شورای معاونان، شبکه ملی رشد را راست قامت مطرح کردیم. من زحمت دوستان دیگر را برده بودم و فقط راوی قصه بودم، اما راوی راست قامت بودم. اما در مورد این الگو هنوز کار داریم. هنوز این سفره در شورای معاونان قابل پخش نیست. باید به یک نقطه‌ای برسد که با اطمینان این طرح را مطرح کنیم. هنوز به آن استحکام نرسیده‌ایم. البته من با توجه به قابلیتی که در دکتر واحدی دیده‌ام باور دارم که به این استحکام می‌رسیم. این کار شدنی است اما هنوز راه داریم.

رئیس سازمان پژوهش در ادامه بیان کرد: حسم این است که بعد تحقیقی و تحلیلی این کار ضعیف است. یعنی در مرحله توصیف عجله کرده‌ایم و خیلی زود وارد تجویز شده‌ایم. بنده توصیه می‌کنم که برگردید، در مرحله توصیف بایستید و جای پای خودتان را محکم کنید. اگر مرحله توصیف بخواهد قوی شود باید مایه‌های تحقیقی قوی شود. من این را با عرض معذرت ضعیف می‌بینم. زود رفته‌ایم سراغ عناصر. سعی کرده‌ایم الگو ارائه بدهیم، در حالی که این الگو میوه آن درخت تحقیق است و به نظر بنده آن درخت ضعیف است.

دکتر ملکی در ادامه این سوال را مطرح کرد که اگر الگوی طراحی شده بخواید بومی باشد چه ملاحظاتی را باید در نظر گرفت و سپس به این سوال چنین پاسخ داد: اولاً با مبانی فلسفی مربوط به برنامه درسی ملی نباید مغایر و متضاد باشد. ما در مبانی فلسفی برنامه درسی ملی ارزش‌هایی داریم که این الگو نباید آن ارزش‌ها را خدشه‌دار کند. ما خطوط قرمز داریم و سر آن خطوط قرمز هم با هیچ نظریه‌ای معامله نمی‌کنیم چون مال ما نیست، بلکه متعلق دین، فلسفه و ارزش‌های ما است. البته این معنایش این نیست که ما باید دچار تحجر شویم. ما باید مراقب خط قرمزها باشیم ولی در عین حال بیاییم از تجارب جهانی هم استفاده کنیم. ما همچنان که در الگو نباید فقر داشته باشیم در تجارب دیگران باید حریص باشیم.

وی افزود: دین ما در صدر اسلام فرمود که به چین بروید. مگر در چین تفسیر قرآن بود؟ فرمودند در چین علوم معمولی است ولی بروید یاد بگیرید. ما اینجا هم باید ببینیم نمونه‌های درسی الکترونیک در کشورهای دیگر چگونه است. من گزارش را خواندم و به وجوه مثبت مختلفی برخورد کردم ولی تجارب جهانی را ندیدم. اگر تجارب جهانی نباشد کار ما ضعیف خواهد بود. ما نباید از دیگران الگو قرض کنیم. اگر الگو قرض کنیم باخته‌ایم ولی در مواد و مصالح باید حریص باشیم و دریافت کنیم. تلاش ما بر این است که الگو از خودمان باشد ولی در این الگو باید مصالحی هم به کار برود که ما می‌توانیم آن‌ها را از دیگران بگیریم.

دکتر ملکی در ادامه خطاب به طراحان الگوی عملیاتی برنامه درسی آموزش مجازی گفت: نکاتی که در این جلسه مطرح شد همان محدودیت‌های ما است. رعایت این محدودیت‌ها یعنی بومی کردن الگو، و گرنه بی‌اعتنایی به این‌ها باعث می‌شود که الگوها اجرا نشوند. الگوهای ترجمه‌ای غیرقابل اجرا بسیار است. ما باید محدودیت‌ها را خوب بفهمیم و خوب تحلیل کنیم. اگر خوب تحلیل نکنیم، الگویی ناآشنا با مدارس و نظام تعلیم و تربیت ارائه خواهیم داد. ما این همه پول خرج کنیم و وقت بگذاریم برای یک الگوی غریبه؟ الگوی ما اگر بخواید بومی باشد باید تحلیل درستی از واقعیت‌های درست خودمان داشته باشیم. من نمی‌بینم که این‌ها را انجام داده باشید.

وی افزود: نسبت الگوی محتوای الکترونیکی با دوره‌های تحصیلی و شاخه‌ها چیست؟ این مسئله هم باید در این الگو تحلیل شود. مثلاً اگر الگوی ما بسیار عام باشد، کاربرد ندارد. به نظر بنده ایرادی ندارد که شما الگوی تان را قید یک دوره بنزید. عیب ندارد که برای دوره ابتدایی و دوره راهنمایی الگوی مختلف ارائه بدهید چون حال و هوای آن‌ها با همدیگر فرق می‌کند. آموزش الکترونیکی در دوره ابتدایی با تفکر عینی با دوره جوانی در دانشگاه که تفکر انتزاعی در اوج خودش است یکی نیست. اینجا تفکر متصل به واقعیت است و آنجا تفکر دارد اوج می‌گیرد. پیشنهاد من این است که یک الگوی مادر در نظر بگیرید و بعد آن الگو به دوره ابتدایی، دوره متوسطه و حتی شاخه فنی حرفه‌ای شکسته شود. واقعاً شاخه فنی حرفه‌ای با شاخه نظری تفاوت ماهوی دارد. من معتقدم در تیم تحقیق باید روی این مسئله کار شود.

رئیس سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی درسی در پایان نشست به دکتر واحدی توصیه کرد که تیم تحقیق را تکمیل کند و سپس سخنان خود را این گونه به پایان رساند: من فکر می‌کنم مهم‌ترین نقش در این تیم را باید تکنولوژیست‌های عزیز ایفا کنند. درست است که باید افراد مختلف باشند ولی استاد‌های تکنولوژی آموزشی باید مؤثرترین نقش را داشته باشند. البته برنامه‌ریزان درسی هم باید نقش داشته باشند. نمایندگان معاونت‌های مختلف نیز باید آنجا حاضر باشند. تیم باید تبدیل به تیمی شود که وقتی الگو تولید شد؛ گویی از صافی اندیشه این عوامل گوناگون عبور کرده است.